

DE CHINESE ONDERNEMERS OP KATENDRECHT (1914-1940)

door Els Vervloesem *

‘...in ’t Zuid-Westelijkste uithoekje van Rotterdam bestaat nu een Oostersch leven –dàár voelen wij, Westerlingen, dat hier een ander ras, een heel ander soort menschen bijeen is– sterker nog: voelen we, hoe wijzelf vreemd staan tegenover een raadsel dat licht uit de nooit te doorgronden oogen dier Oosterlingen, ondanks hun stereotiepen lach, hun vriendelijkheid, hun vaak eerbiedig buigen.... Dubbel interessant is het daarom, het leven van deze groote kolonie Chineezen in Holland –Amsterdam bezit er lang zoveel niet, en óók niet zóó geconcentreerd als Rotterdam– te leeren kennen. Want daar op Katendrecht is het werkelijk een kolonie. De Chineesche zeelui die er komen, vinden er hun warenhuizen, hun drogisterijen, hun godsdienstige en politieke vrienden, hun eigen ‘club’, hun logementen, hun eigen voedsel. ...maar van dat alles ziet de gewone bezoeker, de dagelijksche voorbijganger, toch al héél weinig: achter de raadselachtigen blik dier Oosterlingen, achter hun machinalen tandenlach is dat alles mysterieus verborgen...’¹

De fascinatie voor de Chinese gemeenschap op Katendrecht spat van deze pagina’s. De reporter van *Het Leven* was duidelijk onder de indruk toen een plaatselijke agent en Ng Fook, een Chinese logementhouder, hem in 1922 op sleeptouw namen en een kijkje ‘achter de schermen’ gaven. Deze reporter was de eerste in een lange rij van journalisten, wetenschappers en andere nieuwsgierigen die geboeid waren door de ‘Katendrechtse Chineezekolonie’.

De Chinese migratie in Nederland onstond begin twintigste eeuw en kan worden beschouwd als de nasleep van de Chinese Diaspora die rond 1850 in Amerika en Groot-Brittannië begon. Tijdens deze periode ronselden scheepvaartmaatschappijen en scheeps-

agenten in de grote Chinese havensteden miljoenen Chinezen die uit landbouwgebieden afkomstig waren. Als goedkope arbeidskrachten maakten ze deel uit van het wereldwijd vertakte ‘koeliesysteem’, dat in de plaats kwam voor de afgeschafte Afrikaanse slavenhandel. Eind negentiende eeuw werd deze Chinese arbeidsmigratie drastisch teruggedrongen doordat de Amerikaanse en Britse overheid het toelatingsbeleid voor migranten verscherpten, niet alleen om deze uitbuitingspraktijken een halt toe te roepen maar vooral om de binnenlandse werkgelegenheid te beschermen.² In Amerika werd in 1882 de *Chinese Exclusion Act* van kracht; in Engeland werd in 1914 de *Aliens Restriction Act* ingesteld. Vanaf 1919 werd deze wetgeving